

Leto

Pomlad

O sv. Gregorju se ptički ženijo, angelci pa pripravljajo pomlad.

Dosti dela imajo. Travo in ozi-mino, ki jo je sneg potlačil, morajo razčesati, otrple hrošče ogreti in na noge postaviti, po mladih hrastičih in gabrih pa obrati listje, kolikor se ga še od lanskega leta drži. Sneg, ki je ostal po jarkih in osojah, stope angelci z gorkim dihom, po logeh očistijo luže za žabe in lepo obrišejo nebo, ki je od zimskega prahu postalo medlo.

Ko je opravljeno največje delo, nasade po logeh in travnikih rožic. Tudi po gozdu jih nasade. Za one, ki imajo korenine ali čebulice še od lanskega leta v zemlji, pa prebadajo listnatno plast, da rožice lahko skoznjo poženejo.

In še ni vse opravljeno. Treba je še to ali ono drevesce poravnati, tu in tam vzdigniti veje, ki jih je sneg povetil, ter z dihom oživetj brstje grmovju in drevju. Ko so angelci tudi to storili, operejo in prerahljajo oblake, oblečejo soncu novo zlato srajco ter izpuste metulje in mušice. Zdaj je pomlad gotova.

Sonce vstane v novi zlati srajci ter posije gorko in svetlo, kmetje se odpravijo za delom na polju, lastovke posedajo po žicah brzojava, kdor ima vrt pri hiši, ga čisti in obnavlja, otroci pa tekajo po logeh in travnikih ter vriskajo s ptički vred: »Pomlad, pomlad!«

Tudi mestni ljudje začutijo gorko sonce. Ozro se v temnosinje nebo in tesno jim postane med zidovjem. Če utegnejo, pohite iz mesta, peš, z vlakci ali z avtomobili. In vlakci žvižgajo, kakor bi vriskali, avtomobilske trobente se glasijo veselo, letala v zraku pa brenče kakor veliki hrošči. Kadar obračajo, se od sonca zablesti srebrno

kakor golobje. Še više kot letalci se pa vozijo po nebu v belih svilenih oblačilih angelci, ki gledajo svoje deo in prepevajo nebeško pomladno pesem. Ta pomladna pesem je tako lepa, da se je nihče ne more naveličati.

Po suhem vremenu, ki so ga bili orači veseli, začne rositi pohleven topel dež. Travnata ruša ozeleni in je na mah vsa polna belih marjetic; brstje se napne in seme v zemlji pohlepno pije vlago, zakaj kmetje so že vsejali jari ječmen in jaro rž.

Lepo je gledati, kako spomladi sonce zahaja. Včasih so po dežju hribi tako temno-modri, kakor niso drugače nikoli. Sonce posije zdaj tu zdaj tam s širokimi prameni skozi oblake, ki so tembolj rdeči, čimbolj se sonce niža. Slednjič, ko se jame sonce skrivati za hrib, so razredčeni oblaki po celem nebu rožnati, a skozi vrzeli sije modrina pomladnega neba.

Včasih pa ni oblakov na nebu. Tedaj zajde sonce kakor bi nevidna roka počasi spuščala cekin v hranilniček. Že ga je pol za hribom in samo pol ga še vidimo, pa tudi ta polovica gine bolj in bolj. Slednjič kuka izza hriba samo še majhen konček in žari kakor zlat ogorek. Gledamo, gledamo in zdi se nam, da se sonce zdaj nič več ne premakne. In nenadoma ugasne tudi ta ogorek; sonce je zašlo. Izza hriba se sveti samo še zlat sijaj, na obledelem nebu trepeti večernica, drevje je pa, kakor bi bilo pokrito s tenko rdečkasto meglico. Mrak se zgrinja in zajemlje zemljo, dokler ga ne prežene mesec, ki je vsako noč bolj srebrn.

Tedaj se začne s cvetno nedeljo velikonočni prazniki.

Na cvetno nedeljo nesejo otroci k maši butare iz leskovih šib, povite z mačicami, pomladno reso, brinovimi, bršljinovimi in drugimi zimzelenimi vejicami ter s pentljami pisanega oblanja vmes. Nekateri navežejo na butare še jabolk in pomaranč. Ko se pri blagoslovu butare vzdignejo in zamažejo, je videti vsa cerkev kakor prelep pisan gaj.

Fantje, ki imajo največje butare, se postavijo z njimi pred oltar. Od sile so ponosni nanje in mislijo, da nikjer ni večjih. Morda ne vedo, da pošilja graščina na Brdu na cvetno nedeljo k blagoslovu butaro, ki je tako velika in težka, da jo mora nesti več močnih mož. Cerkev na Brdu je precej visoka, ali te butare ne morejo v nji pokonci postaviti. Zato ostanejo z njo pred cerkvijo. Tam čakajo blagoslova tudi oni kmetje, ki po graščinskem vzgledu prinašajo tako velike butare, da bi bilo nerodno z njimi v cerkev siliti.

Gospem in gospodičnam v mestu so fantovske butare pretežke. Zato gredo v cerkev z butaricami, ki so kakor šopki, ali pa z oljčnimi vejicami. Slednje je tudi prav in lepo, ker so pred Jezusom, ko je na cvetno nedeljo v Jeruzalem jezdil, na pot pokladali oljčne in palmove veje.

Kadar se ljudje v hudi uri boje strele, zažigajo blagoslovljene šibe butar. Drugače so pa šibe spravljene, da varujejo hišo ognja. V Prekmurju in Prlekiji je namesto butare v navadi presnec, ki je spleten iz svežega cvetja. Cvetje pa ljudje že prej v sobah na gorkem pripravijo, da se do tistihmal razcvete.

Kmalu po cvetni nedelji imajo otroci počitnice, po hišah se začne pa veliko čiščenje in pripravljanje za velikonočne praznike. Vse mora biti čisto, umito in pospravljeno, okna pa svetla, da se kar blešče. Razen s pospravljanjem imajo matere veliko dela s peko za praznike. Kolač mora biti spečen, gnjat skuhana, pirhi pobarvani, in vse te dobrote je treba še pred vstajenjem nesti k žegnu. Zato pravimo, da o Veliki noči žegen jemo.

Zadnje dni velikega tedna hodimo v cerkev božji grob molit. Tiste dni tudi zvonovi utihnejo in pravimo, da so šli v Rim. Na veliko soboto se pa spet oglasijo in oznanjajo Vstajenje in Veliko noč.

V mestih praznujemo Vstajenje na mesto na veliko nedeljo navadno že s procesijami na veliko soboto popoldan. Pred procesijo nesejo podobo

Kristusa, ki je vstal iz groba ter drži v roki banderce. Otroci, gospodične in gospe oblečejo to popoldne nove obleke in tudi gospodje imajo skoro vsi nove klobuke.

Velika noč je veličasten in lep praznik, ki ga otroci še ne razumejo prav. Zato se bolj vesele pirhov in pomaranč, ki jih tedaj sekajo, piščali, ki jih delajo iz muževne vrbe, pa raznih iger na prostem, ki med velikonočnimi počitnicami spet ožive. Tudi odrasli ljudje so veseli, da je minil zimski mraz in da imajo v toplem vremenu lepe sprehode.

Po nekaterih vrtovih vidimo različno cvetoča breskova drevesca, a povsod poganja in zeleni brstje. Najprej bezgovo in za njim razno drugo. Vrbe, ive, beke, leske in breze dobe prej mačice in šele pozneje zelenje. Tudi sadno drevje nekatero prej cvete preden ozeleni. Prve so češnje. Kakor bi jih sneg opadel se belijo po ozelenelih bregovih ali med gozdnim drevjem, kjer je poleg temne jelovine bukovina preprežena s prvim rahlim zelenjem. Za češnjami cvetó češplje in hruške, vendar ne tako lepo. Tedaj cvetó tudi orehi, ki so pa hudo občutljivi in radi pozebejo, če pritisne mraz.

Nekatero drevje ozeleni pozno. Tako drevo je poleg hrasta, akacije in drugih tudi oreh. Navzlic temu je pa o svetem Juriju, ki ima god na 24. dan meseca aprila, že vse močno zeleno. Zato pravimo temu svetniku tudi Zeleni Jurij. Dotlej mora biti tudi oves že vsejan. Krompir so vsadili prej, fižol sadijo pa navadno kasneje. Ponkod na dan sv. Jurija ne naprezajo konj. Pravijo, da je ta dan konjski praznik.

Barva pomladi je zelena. Kamor pogleda človek po logeh, po polju in po travnikih, vse je zeleno, vmes pa cvetja vsak dan več. Po sadovnjakih cveto jablane, ki imajo velike, rdečkasto nadahnjene cvete. Trava pod njimi je že za ped visoka in vsa posuta s cvetnimi-lističi jablan, v nji pa cveto poleg rumenega regrata sinje mačje oči. Ob vodi cveto potočnice in bo-

bovnik, ki cvete belo, ponekod je pa breg ves rumen od kalužnic.

Tedaj cvete tudi trta. Čisto neznamen je njen cvet, marsikateri otrok ga še ni nikoli opazil, ali vonja pa tako žlahtno, da se nobena roža ne more kosati s trto.

Meseca majnika cvete največ grmovja in brez števila rož. Majnik je sploh mesec cvetja, in ker je tako lep, je Mariji posvečen. Njej na čast so v cerkvi vsak večer šmarnice in njen oltar je poln rož. Po Mariji je dobila ime tudi naša najlepša gozdna rožica, bela in miło dehteča šmarnica, a neki travi, ki jo otroci prav dobro poznajo, pravimo Marijini lasci ali Marijini srčki. Pa ima po raznih krajih še dosti rož Marijina imena.

Kakorkoli je pa mesec majnik lep in topel, kmet ima vendar v njem včasih hude skrbi. Nerada je šla zima od nas in še tedaj se včasih hudobno obrne in strupeno dihne v cvetočo pomlad. Največkrat stori tako tiste dni, ko obhajamo godove sv. Pankracija, sv. Servacija in sv. Bonifacija, ki jim pravimo zato tudi ledeni svetniki ali ledeni možje. Za letino je že slabo, če je v cvetju preveč dežja, a še bolj nevarne so ji slane in pozebe. Vinogradniki, sadjarji in vrtnarji se jih ponekod branijo s tem, da kurijo v mrzlih nočeh ognje, ki dajejo dosti dima. Če je vreme mirno in se dim poleže, ta skrb pomaga, če pa veter razpiha dim, je trud zaman.

Majnika zraste trava že zelo visoko in polno rož je v nji. Na nekaterih rožah, še bolj pa na kislicah in vrbovini je polno kačjih pljunkov, ki pa niso kačji pljunki, ampak jim samo tako pravimo. Drobne živalce, ki žive na rastlinah, napravijo okrog sebe za pljunek sline, da se obvarujejo sončnih žarkov, ki bi jih uničili. Poleg trave so tudi žita že visoko zrasla. Če pogledamo s hriba, je vsa ravan kakor zeleno morje in le močvirnati travniki so bolj temni od suhih. S presličo pomešan loček nima tako lepe zelene barve kakor sladke trave in v njem ni toliko rož.

Spomladanske tri mesece je tudi dosti sejmov. Junce in delovne vole priženejo nanje, zakaj marsikdo je jeseni živino prodal, ker ni imel zadosti krme za zimo, pa mora na spomlad drugo živino kupiti. Marsikdo kupi molzno kravo, da je spet mleko pri

Foto Ferd. Premru

Pomlad na Sv. Joštu

hiši, ker je moral jeseni celo kravo prodati, da je oblekel in obul družino, plačal davke ali poravnal obresti od dolgov, ki ga tarejo. In še pujsko je treba kupiti, da bo na zimo zahela. Kniž božji, koliko je treba šteti denarja!

Hudo je kmetu, ali po tolikih stiskah je vendar pomlad novo upanje. Če je minila brez pozebe, hude moče ali suše in če ni preveč črva ali miši, je seme, s katerim je bilo toliko truda, lepo vzkliklo in kmet si lahko malo oddahne. Ko hodi ob nedeljah po polju, prosi Boga, da leto ne bi samo lepo kazalo, ampak tudi lepo dalo.

Seveda ima tudi meščan dosti skrbi in morda nič manj bridkih. Vsak zase najbolje ve. Vendar bi bilo prav, če bi ljudje v mestu ne godrnjali toliko na draginjo, temveč raje dobro premislili, s kakšnim trdom in s kakšnimi žulji je pridelan vsak grizljaj, ki ga nesemo v usta. Ni hudo na svetu, ker bi bilo za vse premalo dela in jela; hudo je, ker nimamo pravega usmiljenja v srcu in drug drugemu ničesar ne privoščimo. Ne pozabimo tega!

Ljudje, ki ne sejejo, a vendar brez pravih skrbi leto in dan bogato žanjejo, si pa zdaj glave belijo, kam bi se za Binkošti na oddih peljali. Lepo je pri morju, kjer je že tako vroče, da se kopljejo, lepo je v gorah, kjer je skopnel sneg in so planine polne narcis, lepo je po dolinah med nizkimi hribi in brdi, in lepo je po mestih in trgih, kjer so vsi vrtovi v cvetju. Dnevi so polni zlatega sonca, večeri pa topli in dehteči. Žabje regljanje od-

meva in zvezdnato nebo se zdi človeku še ponoči sinje. Srečni ljudje, ki imajo za uživanje pomladne krasote oči, srca in — denar, ki ti povsod, kamor se obrneš, prav pride.

Srečni pa tudi otroci, ki pojdejo o Binkoštih k birmi. Sicer še ne vedo, kako velik je Bog sveti Duh, vedo pa, da je birma nekaj neizrečeno lepega. Boter kupi fantu novo obleko, uro in sladčice in botrice se z birmankami postavljajo. Če le morejo, se košato v kočiji ali v avtomobilu pred cerkev pripeljejo. Po sv. birmi se zdi birmanec sam sebi kar velik, in to je tako lep občutek. Zato se ga rad spominja, kdor ga je izkusil. A kdor ga še ni, naj se birme veseli.

Po Binkoštih se jame pomlad umikati novemu letnemu času. Od dne do dne pripeka sonce močnejše, češnje zore in sami ne vemo, kdaj se nek vroč dan znajdemo v poletju.

(Nadaljevanje v junijski številki.)

O postanku polnilnega peresnika

Znano je, da so v daljnem srednjem veku skoro samo menihi gojili umetnost pisanja in risanja. Neki menih je bil tudi prvi, ki mu je prišlo na misel, da bi imel lahko vedno pripravljen in s črnilom napolnjen peresnik s seboj. Zgodilo pa se je to takole: Brat Kandid je zbiral milodare za svoj samostan La Roche na Savojskem. Na potovanjih je nosil vedno s seboj knjigo, peresnik in črnilo. Točno in vestno je zapisoval vse izdatke in prejeme. V žepu svoje kute je hranil drobno steklenico s črnilom. Ker pa svojega redovniškega oblačila po strogih samostanskih predpisih tudi ponoči ni smel odložiti, je včasih pozabil vžeti stekleničico s črno tekočino iz žepa, zato se mu je nekoč pripetila prav neprijetna nezgoda. Brat Kandid je prenočeval v nekem francoskem župnišču. Ponoči se

je izmuznil zamašek iz steklenice, ki jo je bil zopet pozabil v kuti. Drugo jutro se je brat Kandid zelo prestrašil. Ne samo, da je bila njegova kuta vsa zamazana in pokvarjena od črnila, tudi preko postelje se je bila razlila črna tekočina. Menih je premišljeval, kako bi se v bodoče izognil takim neprilicam. Ko se je vrnil v svoj samostan, je imel stvar že tako rekoč premišljeno. Vzel je ozko cevko iz medenine, jo na eni strani zadela in pustil na tem mestu prav majhno odprtino, skozi katero naj bi teklo črnilo; na ta konec je nataknil tudi pero. Drugi, odprti konec cevke pa je zamažil s koščkom plutovine, ki se je dala z žičnato spiralo kakor bat potiskati navzgor in navzdol. Prvi polnilni peresnik je bil narejen in mu je v bodoče prav dobro služil. Brat Kandid je dal svoj izum celo patentirati in v Sallangesu v Franciji se je že ustanovila družba, ki je hotela pričeti z izdelovanjem polnilnih peresnikov. Toda brat Kandid je po kratkem času preklical svoj izum, ker kot redovnik ni smel obogateti.